# Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 1 Co 46/2009, ECLI:CZ:VSOL:2009:1.CO.46.2009.1

**Číslo:** 4/2011

**Právní věta:**

Povinnost poskytnout zadostiučinění za protiprávní zásah do osobnostních práv fyzické osoby zaniká smrtí původce zásahu.

**Soud:** Vrchní soud v Olomouci

**Datum rozhodnutí:** 25.06.2009

**Spisová značka:** 1 Co 46/2009

**Číslo rozhodnutí:** 4

**Číslo sešitu:** 1

**Typ rozhodnutí:** Usnesení

**Hesla:** Ochrana osobnosti, Právní nástupnictví

**Předpisy:** § 107 o. s. ř.

**Druh:** Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

**Sbírkový text rozhodnutí:**

*Žalobce se žalobou na ochranu osobnosti podanou dne 18. 7. 2007 ke Krajskému soudu v Ostravě domáhal po žalovaném zaplacení nemajetkové újmy ve výši 62 000 Kč. K r a j s k ý s o u d svým usnesením ze dne 2. 2. 2009 řízení zastavil. V odůvodnění krajský soud uvedl, že žalovaný svou smrtí ztratil způsobilost být účastníkem řízení dříve, než bylo řízení pravomocně skončeno a povaha věci neumožňuje pokračovat v řízení s jeho dědici, neboť předmětem řízení je nárok žalobce, který je úzce spjat s osobou žalovaného a má v tomto smyslu osobní charakter.*

*Žalobce podal proti usnesení krajského soudu, kterým bylo řízení zastaveno, včasné odvolání. V odvolání uvedl, že krajský soud měl přiznat finanční zadostiučinění z dědictví žalovaného O. B., neboť tento po sobě zanechal hodnoty, jako je dům a cenné sbírky. Žalobce dále krajskému soudu vytýkal, že se nikdy nepokusil o smír a že neprávem prodlužoval řízení tím, že včas nevynesl rozsudek. Navrhl, aby mu odvolací soud jako poškozenému přiznal odpovídající, soudem určenou sumu peněz za poškození jeho zdraví a zhanobení celé rodiny.*

*V r c h n í s o u d v Olomouci rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.*

**Z o d ů v o d n ě n í :**

Podle čl. II. zákona č. 59/2005 Sb., přechodných ustanovení, bodu 1., není-li dále stanoveno jinak,

platí tento zákon i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

Podle čl. II. zákona č. 59/2005 Sb., přechodných ustanovení, bodu 2., odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů.

Novela o. s. ř. provedená zákonem č. 59/2005 Sb. nabyla účinnosti 1. 4. 2005, odvolání směřuje proti rozhodnutí vydanému dne 2. 2. 2009, proto odvolací soud z podnětu podaného odvolání provedl odvolací řízení podle zákona č. 99/1963 Sb. ve znění po novele provedené zákonem č. 59/2005 Sb.

Odvolací soud po zjištění, že podané odvolání splňuje obecné náležitosti uvedené v ustanovení § 205 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal napadené rozhodnutí i jemu předcházející řízení, v souladu s ustanovením § 214 odst. 2 písm. c) o. s. ř. tak učinil bez nařízení odvolacího jednání a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

Podle ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením.

Podle ustanovení § 107 odst. 2 o. s. ř. ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, její dědici, popřípadě ti z nich, kteří podle výsledku dědického řízení převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde.

Podle ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř. neumožňuje-li povaha věci v řízení pokračovat, soud řízení zastaví.

Kdo je procesním nástupcem účastníka, který ztratil způsobilost být účastníkem řízení, se uvádí v § 107 odst. 2 a 3 o. s. ř. Procesní nástupnictví je odvozeno od nástupnictví hmotněprávního. Procesním nástupcem je proto vždy ten, kdo podle hmotného práva převzal právo nebo povinnost, o něž v řízení jde. Právním nástupcem fyzické osoby, která zemřela, jsou zpravidla její dědici.

Jiné osoby než dědici jsou právními nástupci fyzické osoby, která zemřela, tehdy, nabývají-li majetek po zemřelém nezávisle na dědickém řízení.

Ztratí-li účastník způsobilost být účastníkem řízení v průběhu řízení, soud nejprve podle hmotněprávní povahy věci posoudí, zda uvedená skutečnost sama o sobě brání dalšímu pokračování v řízení nebo zda lze v řízení pokračovat.

Povaha věci brání pokračování v řízení zejména tam, kde

a) práva a povinnosti, o něž v řízení jde, jsou vázány podle hmotného práva na osobu účastníka řízení a nepřechází na právní nástupce (např. nárok na výživné, nárok na odškodnění bolesti a za ztížení společenského uplatnění a další),

b) je určitá skutková podstata podle právního předpisu podmíněna existencí určitého účastníka řízení (např. v řízení o způsobilosti k právním úkonům zemřel vyšetřovaný nebo v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče zemřel umístěný),

c) kde smrtí (zánikem) účastníka řízení dochází podle hmotného práva k zániku právního vztahu, o nějž v řízení šlo (např. v řízení o rozvod manželství, o neplatnost manželství nebo o

určení, zda tu manželství je nebo není, kdy zemřel manžel, popřípadě v řízení o zrušení nebo neplatnost registrovaného partnerství nebo o určení že registrované partnerství nevzniklo, kdy zemřel registrovaný partner), pokud zákon nedovoluje, aby se v řízení pokračovalo,

d) kde účastník nemá žádného právního nástupce (např. při zastavení dědického řízení po zemřelém účastníku řízení podle § 175h odst. l a 2, ledaže by bylo prokázáno, že zůstavitel zanechal majetek vyšší než nepatrné hodnoty, při zániku právnické osoby, byla-li provedena likvidace nebo jestliže se likvidace z důvodů uvedených v zákoně nevyžaduje), který by převzal právo nebo povinnost, o něž v řízení jde.

Z hmotněprávního hlediska je projednávanou věc třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tvrzenému porušování osobnostních práv žalobce činností žalovaného od roku 2000 podle zákona č. 40/1964 Sb. občanského zákoníku ve znění po novele provedené zákonem č. 87/1990 Sb. a zákonem č. 509/1991 Sb.

Podle ustanovení § 11 obč. zák. fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

Podle ustanovení § 13 odst. 1 obč. zák. fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

Podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák., pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odst. 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Podle ustanovení § 13 odst. 3 obč. zák. výši náhrady podle odst. 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Vrchní soud v první řadě konstatuje, že právo na přiznání občanskoprávních sankcí podle ustanovení § 13 obč. zák. formou morální a peněžité satisfakce za protiprávní zásah do osobnostních práv fyzické osoby (dále jen postižený) a tomu odpovídající povinnost původce zásahu k poskytnutí morální i finanční satisfakce nemají charakter závazku, ani dluhu, existují ve formě práv a povinností z odpovědnostního vztahu vzniklého naplněním veškerých zákonných náležitostí (existence zásahu objektivně způsobilého vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení nebo jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě, neoprávněnost – protiprávnost – zásahu a příčinná souvislost mezi zásahem a neoprávněností – protiprávností – zásahu), přičemž forma jejich ochrany a sankce za ohrožení či porušení osobnostní sféry jsou stanoveny (konstituovány) až pravomocným rozhodnutím soudu. Převod a přechod práv a povinností z odpovědnosti za protiprávní zásah do osobnostních práv fyzické osoby občanský zákoník výslovně neupravuje, proto je nutno je posoudit podle ustanovení smyslem a obsahem této problematice nejbližším (§ 853 obč. zák.). Takovým se jeví ustanovení § 579 obč. zák.

Podle ustanovení § 579 odst. 1 obč. zák. smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem.

Podle ustanovení § 579 odst. 2 obč. zák. smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu; zanikne i právo na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění..

Odvolací soud konstatuje, že práva zásahem postižené osoby na morální satisfakci a na přiznání zadostiučinění podle ustanovení § 13 obč. zák. jsou stejně jako osobnost sama úzce spjata s postiženou osobou, a jsou tudíž právy ryze osobní nemajetkové i majetkové povahy. Z tohoto důvodu zásahem postižená osoba nemůže svá osobnostní práva převádět na jiné osoby a v případě její smrti

osobnostní právo zaniká a nepřechází na dědice (§ 460 a analogie § 579 odst. 2 obč. zák.). Tato problematika byla ve prospěch uvedeného závěru již vyřešena jak v teoretické rovině, tak i ustálenou soudní judikaturou (srovnej Zprávu o zkušenostech z rozhodování soudů ve věcech ochrany osobnosti podle ustanovení § 11 až § 16 obč. zák. Prz 33/67 a Cpj 234/66 Nejvyššího soudu z 31.10.1967 publikovanou ve Sborníku stanovisek, závěrů, rozborů a zhodnocení soudní praxe, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí Nejvyššího soudu 1964 -1969, S III., str. 180).

Právu postižené osoby odpovídá povinnost původce zásahu k poskytnutí satisfakce. Původcem zásahu do osobnostní složky fyzické osoby může být jiná fyzická osoba, právnická osoba nebo stát.

Z ustanovení § 13 obč. zák. jednoznačně vyplývá, že zásahem postižená osoba se může domáhat přiznání zadostiučinění pouze vůči původci zásahu (původcem zásahu se podle současné judikatury soudů rozumí nejen osoba, která zásah přímo způsobila, ale také subjekt, který za jednání škůdce nese přímou odpovědnost – zaměstnavatel, jehož zaměstnanec zásah způsobil, provozovatel vozidla, jejíž řidič újmu způsobil, a podobně). Bylo by totiž zcela absurdní, aby tato povinnost byla ukládána jiné osobě, která se protiprávního zásahu nedopustila. Povinnost k poskytnutí morální i peněžité satisfakce může být tedy ukládána pouze původci a nikoliv jiným subjektům. Z uvedeného tedy plyne, že i povinnost původce zásahu k poskytnutí morální i peněžité satisfakce podle ustanovení § 13 obč. zák. je nerozlučně spjata s osobou původce zásahu, má rovněž osobní charakter a plnění může být poskytnuto pouze původcem a nikým jiným. Povinnost k poskytnutí sankcí proto nelze z původce zásahu převádět na třetí osoby a je-li původcem zásahu fyzická osoba, tak v případě její smrti povinnost zaniká a nepřechází na dědice (§ 579 odst. 1 obč. zák., srovnej též rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 1051/2005).

Lze tedy souhrnně uzavřít, že žalobou na ochranu osobnosti se může fyzická osoba, které bylo protiprávním jednáním zasaženo do jejích osobnostních práv, domáhat ochrany proti tomu, kdo do těchto osobnostních práv neoprávněně zasáhl. Z povahy věci jde tedy o odpovědnostní vztah výrazně osobního charakter úzce spjatého jak s osobou postiženého, tak s osobou původce protiprávního zásahu. K podání žaloby o ochranu osobnosti je aktivně legitimována pouze fyzická osoba, která byla sama na svých právech poškozena. Právo na přiznání satisfakce za zásah do osobnostních práv svědčí pouze samotnému postiženému, toto právo není způsobilé převodu ani přechodu na dědice či jiné právní nástupce postiženého. Stejná zásada platí i pro původce zásahu.

Jeho odpovědnost za zásah tedy nelze převést na jiný subjekt a práva a povinnosti z takového vztahu nepodléhají ani přechodu na právní nástupce. Pasivně legitimován v řízení je potom pouze škůdce (původce zásahu), který do osobnostních práv protiprávně zasáhl.

V projednávané věci žalovaný ztratil smrtí způsobilost být účastníkem řízení, z uvedených důvodů nemohlo dojít k procesnímu nástupnictví na straně žalované, čímž vznikla neodstranitelná překážka postupu řízení ve smyslu ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř. Krajský soud proto zcela správně řízení ve věci zastavil.

Z výše uvedených důvodů odvolací soud usnesení soudu prvního stupně podle ustanovení § 219 o. s. ř. jako věcně správně potvrdil.